Ч. 176 (12.832).

Львів, субота 8. серпня 1931.

Pocztową opłatę zapłacono ryczałtem.

Рік LII

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 доляр. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Памяти великого чеха, нашого приятеля.

К. Гавлічек-Боровський і українці.

(З нагоди 75 роковин смерти.)

Дня 29. липня минуло 75 років від передчасної смерти видатного чеського публіциста та великого каменяра новочеського національного відродження: *Карла Гавлічека-Боровського*.

Серед плеяди тогочасних провідників чеського народу — Гавлічек, без сумніву був, найкращим громадським та політичним його вчителем. Публіцистичні його писання творили залізний фонд національної ідеольогії чеських визвольних змагань напротязі цілого минулого століття. Масарик наприкінці XIX. ст. продовжував і довершував те, що Гавлічек розпочав у середині минулого століття. Недаром будівничий чсл. республики присвятив видавцеві „*Народніх Новін*" одну із найкращих своїх праць. А саме ту, яку він післав І. Франкові з власноручною дедикацією, в якій радив галицьким українцям запізнатися з Гавлічеком, що ще і досі є добрим порадником у політичних справах, зокрема для народів менших і несамостійних; я певний — писав далі Масарик, — що і Ви там знайдете те, що все придасться у Ваших відносинах"...

Справді Гавлічек може бути політичним порадником для кожного поневоленого народу, отже і для українського. Мало хто з провідників народу так джерельно продумав національну проблематику та визвольну тактику, як він. Подивугідний є його політичний реалізм. Ніхто не таврував так безоглядно національну демагоґію і політичну фразу, як він, навпаки, все навчаючи, що єдиним порятунком поневоленої нації — є *праця* та *освіта*, а жадне революційне чудо. Після революції 1848 р. він слушно писав: „Тільки *сама* революція є невистарчаючим засобом для здобуття свободи. Якщо вона вдасться, то наступає, правда, зміна урядової форми, але старі звички незабаром знову приходять до слова"...

Це зовсім не означає, що Гавлічек був політичним *угодовцем*. Навпаки, у справах національних був він безкомпромісовим і непримиримим, як красномовно про це свідчить безоглядна його боротьба з австрійським деспотизмом, котра передчасно поклала його в домовину: здоровля Ґавлічека не витримало переслідувань (депортації) бахівського режиму...

Якщо Гавлічек міг бути порадником українського народу в його визвольній боротьбі після своєї *смерти*, то за свого *життя* він був щирим і відданим *його приятелем*.

Це одна не з останніх обставин чому на 75 роковини його смерти український загал і преса мусять відгукнутися і прилучити свій голос до тих, хто з пошаною та вдячністю згадає цього невтомного борця і лицаря справжньої свободи.

Гавлічек ніколи не був прихильником того розмазаного славянофільства, котре реально у московськім морі хотілоб потопити живі славянські народи. Навпаки: він ясно і рішучо проти невиразної засади *расової* єдности, ставив факт реального істнування поодиноких *народів* і гордо казав: „*Не славянин, а чех!*".

Зрештою, він мав нагоду особисто пізнати східню славянщину. Він побував у Польщі, Росії та на Україні. Ця подорож і особисті враження з неї вилікували його як з некритичного тогочасного славянофільства, так і русо- та польонофільства. Зокрема, це дало йому змогу чудово зорієнтуватися в українській справі і вже майже перед сто роками (1846) зрозуміти велике потенціяльне політичне її значіння. На його думку, українське питання є незвичайно важне і „*власне рішаючим про майбутність славянської ідеї*".

Цікаво, що з приводу української проблеми Гавлічек висловлюється яскраво у своїй історичній та програмовій статті „*Словянін та чех*" (1846), де висовує свої думки з приводу славянофільської ідеольогії взагалі. В кількох довших уступах, присвячених Україні, він сміло і глибоко креслить контури української історії, особливо зупиняючися на московсько-українськім й польсько-українськім моменті цієї вічно пальної і так болючо невирішеної справи. „...*Україна* — пише він — *це постійне прокляття, яке самі над собою висловили поляки та москалі, це яблуко незгоди, кинене долею між ці два народи, що є приводом до вічної ненависти між обома ними, доки один з них не буде цілковито поневолений*"... Він додає, що закріпощена Україна тяжко мститься на обох цих своїх сусідах.

Згадуючи про те, як Петро Великий та Катерина II. остаточно задушили Україну після того, як вона розійшлася з Польщею, Гавлічек робить такі висновки: „Так погас нарід хоробрий, маючи над собою відтак панами поляків з одного боку, і москалів з другого; став він згодом тільки найнижчою голотою у своїй батьківщині, захищуваній довго кровю власних його попередників. Страшні, геройські думи та пісні вічно говоритимуть світові про нещасну долю українського народу"...

Духа українського народу поховали його сусіди та почали ділитися його тілом і, як звичайно буває у такій справі — „зачали сваритися — каже Гавлічек — та й досі ще не порозумілися".

Відтак він звертає увагу на те, як ці сусіди граматично анектують українську мову, мовляв, як свій діялект, хоча ця мова, зрештою, „від московської та польської мови є так само віддалена, як нпр. чеська від польської".

Кінець уступу про Україну в цій статті Гавлічека присвячений галицьким українцям, які єдино „не находяться під впливом великоруського народу", але національної відрубности яких тоді ще не визнавали. „Якщо-б — каже Гавлічек — іхня національність була визнана, забезпечена та підтримувана і плекана в дусі української історії та мови, ці національно вільні та самостійні русини природним розвитком справ сталисьби ворогами великорусів, і навпаки — велика частина решти малорусів симпатизувалаб з ними".

Отже Гавлічек інтуїційно передбачив ролю Галичини в українських національних прямуваннях, яка їй припала після 1876 р.

Можна взагалі подивляти ґеніяльну інтуїцію цього великого чеського публіциста у східньославянських справах та його з ґрунту вірне зрозуміння українського питання на тлі східньоевропейської історії і політики.

Цікаво, що він тоді вже боровся проти славянофільських наклепів на український національний рух, як, неначе б то витаданий німцями, та утримуваний за чужі гроші. Полемізуючи з тогочасними — ураславянофільськими часописами, де українську справу поборювали такими наклепами (як нпр. у „*Словянській Липі*"), Гавлічек писав:

„Ми страшенно дивуємося, якщо не злосливости, то щонайменше великій неосвічености людей, котрі гадають, що одним розмахом свого пера зможуть винищити нарід, якого в Европі є 15 міл. та якого тільки в австрійській державі є коло трьох міліонів. Панове, що не вдалося жахливому насильству дотеперішніх поневолювачів цього народу майже напротязі пяти століть, цього, сподіваймося не будуть у силі зробити ваші гусячі пера, навіть дуже загострені. Для чеха-ж, такі заходи є через те страшною ганьбою, бо всі ми ще добре памятаємо, як самі ми ледви з того стану вилізли, з якого український нарід щойно вибивається, отже кращеб нам годилося подати йому помічну руку у цих прямуваннях, ніж разом з його ворогами таврувати його, заперечуючи його істнування анальогічними доказами до тих, якими наше істнування нещодавно ще заперечували німці. *Хто сам є гідний свободи, має шанувати свободу кожного!*". Які всі ці уваги Гавлічека здебільша актуальні ще й тепер! Особливо коли мати на увазі відношення міродайних славянських кол до українського національного руху та незалежницьких прямувань українського народу.

Аджеж в чеській пресі ще і досі не перевелися традиції бл. п. „Славянської Липи", проти наклепів якої на українців так по лицарському боровся автор ґеніяльної сатири „Хрест св. Володимира".

І через це не буде зайвим пригадати думки Гавлічека з приводу українського питання в 75 річницю його смерти. Скільки ще сучасних політичних і державних діячів взагалі, а зокрема — славянських, дальших і головно ближчих наших сусідів моглоб познайомитися з працями цього великого борця за свободу чеського народу, що так обєктивно і розумно підходив до української справи і так знаменито відчув її значіння.

Прага, 29. липня 1931.

Вочковський

Українські справи в анґлійськім парляменті.

Інтерпеляції поставлені 29. і 31. липня 1931 р.

Зі справоздань англійського парляменту передаємо текст і дослівний переклад дискусії в нашій справі.

HOUSE OF COMMONS.

WEDNESDAY, 29th JULY 1931.

MAJOR ELLIOT asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether any progress has been made in regard to the settlement of the Ukrainian question; and, if not, whether he intends to put this matter on the agenda for the next meeting of the Council of the League of Nations?

MAJOR HILLS asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether he can state how many Ukrainian members of the Polish Sejm are now in prison; how many have been imprisoned without trial; and whether the Committee of Three obtained any assurances from the Polish Government with regard to the release or immediate trial of those members of the Polish Sejm who have been imprisoned without trial?

THE UNDER-SECRETARY OF STATE FOR FOREIGN AFFAIRS (MR. DALTON): Since my reply to the hon. Member for East Wolverhampton (Mr. Mander) on the 15th July, no further progress has been reported. A decision whether or not this question shall be placed on the agenda of the Council of the League of Nations will be taken after the meeting of the Committee of

ПАЛАТА ПОСЛІВ.

Дня 29. липня 1931.

Майор Елліот питає секретаря для закордонних справ, чи зроблено який поступ у справі полагоди українського питання; а коли ні, то чи він задумує поставити це питання на денний порядок найближчого засідання Ради Ліґи Націй?

Майор Гільс питає секретаря для закордонних справ, чи він може подати, скільки українських членів польського сойму находиться тепер у вязниці; скільки посадили до вязниці без переслухання; і чи Комітет Трьох одержав від польського уряду які запевнення в справі випущення на волю або негайного переведення судового слідства для тих членів польського сойму, яких держать увязнених без слідства?

Заст. секр. для закордонних справ (*Далтон*): Від останньої відповіди шан. послові з Іст. Волвергемптон (п. Мандер), з дня 15. липня, нема вістки про ніякий дальший поступ у цій справі. Рішення, чи цю справу поставити на денний порядок Ради Ліґи Націй, чи ні, западе після засідання Комітету Трьох, який зійдеться у вересні в Женеві. Мій шан. достойний приятель (Гендер-

Three at Geneva in Semptember. My right hon. Friend has been informed that 7 Ukrainian members of the last Sajm and Senate were arrested since the last of September 1930, of whom one is still in prison and three others are on bail awaiting trial. Of the remaining 13, 12 have been convicted and one acquitted. Three Ukrainian members of the present Sejm and Senate have been arrested, of whom two were also members of the last Parliament and are included in the above figures. One of these three has been tried and convicted. The other two are on bail. All these sentences are subject to revision by higher courts. The Comittee of Three received no assurance from the Polish Gonvernment regarding the releasse or immediate trial of these prisoners.

HOUSE OF COMMONS.

Friday, 3 st July 1931.

POLAND (UKRAINIAN MINORITY).

MAJOR ELLIOT asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether he has considered the letter lately sent him, signed by several persons representing widely different views in this country, asking him, as chairman of the Committee of Three, to use his influence in the direction of negotiations between the Polish government and the leaders of the Ukrainian parliamentary party, firstly on the question of compensation for damage to life and property during the so-called pacification, and secondly on the question of autonomy, and to urge that the Ukrainian question shall be placed on the agenda of the September council of tha League of Nations; and whether he will bring these representations before the Committee of Three at the meeting arranged to take place in September and give them his support?

The SECRETARY of STATE for FOREIGN AFFAIRS (MR. ARTHUR HENDERSON); I received yesterday the letter to which the hon. and gallant Member refers. I shall, of course, give full consideration to the proposals put forward in that letter, but it would be premature to say, on the day after its receipt, what course of action it may appear desirable to take in the questions which it raises.

MR. L'ESTRANGE MALONE asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether he has considered the resolution, signed by 81 Members of the British Parliament, asking him to put forward a resolution for fhe establishment of a Permanent Minorities Commission at the forthcoming meeting of the League of Nations Assembly; and what are the intentions of His Majesty's Gonvernment on this matter?

MR. A. HENDERSON: I have just seen the text of the resolution to which my honourable Friend refers. His Majesty's Government in the United Kingdom are in sympathy with the proposal for the establishment of a Permanent Minorities Commision as an eventual solution of the question of minorities procedure, bu I cannot give an undertaking in advance that the United Kingdom Delegation at the forthcoming Assembly will take the initiative in putting forward such a proposal.

сов) дістав інформацію, що від 1. вересня 1930 р. було арештовано 17 українців членів остаяньото сойму і сенату, з яких один усе ще увязнений, а трьох за кавцією вижидають розправи. З останніх 13 — 12-ох засудили а одного звільнили. Трьох членів теперішнього сойму арештували, з яких два були також послами попереднього сойму і враховані в повище число. Один з тих трьох ставав перед судом і був засуджений. Всі засуди можуть бути змінені ревізією вищої інстанції. Комітет Трьох не дістав від польського уряду запевнення випущення на волю, або негайного суджения цих вязнів.

ПАЛАТА ПОСЛІВ.

Дня 31. липня 1931.

ПОЛЬЩА (УКРАЇНСЬКА МЕНШИНА).

Майор Еліот питає секр. для закорд. справ чи він узяв під увагу того листа, який переслали йому недавно з підписами низки осіб, представників ріжних поглядів цього краю, щоб він як голова Комітету Трьох ужив свого впливу в справі переговорів між польським урядом і українськими парляментарними провідниками, перше, в справі відшкодування за життя і майно знищені підчас т. зв. пацифікації, і друге, в справі автономії і зажадав, щоб українське питання було поставлене на денний порядок вересневої Ради Ліги Націй; і чи він ці домагання представить на засіданні Комітету Трьох, який відбудеться в вересні, і чи піддержить ці домагання?

Секр. для зак. справ (*Артур Гендерсон*): Я одержав вчора того листа, про якого мені шан. і дост. посол згадує. Розуміється, я вповні візьму під увагу пропозиції поставлені в листі, але було би завчасним говорити день після присилки листа, які заходи слід би вжити в справі питань, які лист порушує.

Полк. *Л'Естрейндж Мальоен* питає секр. для закорд. справ чи він брав під увагу резолюцію, підписану 81 членами британського парляменту, яка домагається, щоби він поставив резолюцію в справі оснування постійної Комісії для Меншин, на найближчому засіданні Зібранню Ліги Націй; і які є наміри в тій справі уряду Його Величности?

П. А. Гендерсон: Я щойно бачив текст резолюції, про яку дост. посол приятель згадує. Уряд Його Величности в Злученому Королівстві одобряє пропозицію створення постійної Комісії для Меншин, як евентуальну розвязку питання про вирішування справ меншин, але я не можу наперед дати запевнення, що делеґація Злученого Королівства візьме на себе ініціятиву предложити цю пропозицію на Зборах.

——o——

НР

Гостина анґлійського парляментариста у Львові.

Львів, 6. серпня 1931.

Вчора (5. VIII.) ранком приїхав до Львова посол англійського парляменту, член „лейбур парті" Ріс Дейвіс. З початком цього року був цей видатний парляментарист у Варшаві, де з розмов переважно з польськими політичними діячами виробив собі цілком вірний погляд на українські справи в Польщі. До Львова він тоді не приїздив, але на основі самих тільки варшавських розмов написав дуже цікаву та добру статтю про положення українців у Польщі, яку оголосив в анґлійській робітничій пресі. Цю статтю надрукували ми свого часу в перекладі у „Ділі", але вона була майже в цілости сконфіскована. Слід зазначити, що пос. Р. Дейвіс у першому анґлійському уряді Мекдональда займав становище віцеміністра внутрішніх справ. При формуванні теперішнього уряду він був недужий і відмовився приняти якенебудь становище в уряді.

Вчора вже в год. 9.30 ранком мали українські посли з англійським гостем коротеньку інформаційну розмову. Коло 11. год. зложив він візиту львівському воєводі. Біля першої години відбув довшу розмову з українськими послами. Відтак відвідав митрополита Шептицького та єпископа Бучка та Будку. Вечором відбулась в його честь вечера в кімнатах готелю „Жоржа", в якій взяло участь кільканацять наших громадян з політичного, господарського та журналістичного світа.

Сьогодні виїхав пос. Дейвіс у Рогатинщину. Завтра буде продовжувати розмови з українськими діячами разом зі своїм товаришем послом Бері, що приїздить до Львова в четвер вечором, в суботу має він говорити з деякими польськими діячами, головно зі соціялістами.

——o——

Поспіх чи перечулення.

Замість відповіди на спростування Головної Управи „Рідної Школи" — на статті „З історії Рідної Школи".

З нагоди ювилейного року „Українського Т-ва Педагогічного" помістив я в „Ділі" чч. 160—168 девять статтей під наг. „З історії Рідної Школи". (На маргінесі книжки Л. Ясінчука: 50 літ „Рідної Школи"). Бажанням моїм було звернути увагу громадянства на вартісну книжку, про котру до цього часу ніхто не відозвався, пригадати суспільности ювилейний рік Т-ва та вказати на обовязки суспільности супроти Т-ва в ювилейному році.

Щоби до втоми не повтаряти голословних закликів, які і так уже мало хто читає, щоби не заповняти шпальти пустими, хоч би патріотичними, фразами, вибрав я іншу форму: **кинув погляд на деякі ділянки діяльности Т-ва з істо-**

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 8. СЕРПНЯ 1931.

ГАЛАКТІОН ЧІПКА.

Соняшне дозвілля.

I.

На черчанських водах.

Кажуть бувальці, що по дорозі в Ямне, Ворохту, чи інший Косів треба конче вступити до Черча. Хочби всі завіси ходили як у годиннику, хоч би серце било як дзвоник — треба. Не можна знати напевно, де за рік, чи два поселиться хороба, краще заздалегідь подбати за те, щоби вона взагалі не вселилася. Що шкодить попити води на нирки, на жовчеве каміння, на шлунок, на тенеси, на болі в крижах, чи інші відомі й невідомі недомоги! Ліпше за скоро, як за пізно. А ще кажуть бувальці, що після Черча кожна околиця чарує, а кожна вода пахне.

Вибираючися на відпустку до Ямного вступив і я до Черча.

Два повні роки не заглядав я в ці сторони, скомпромітований серенадою під невластивим вікном. Але за два роки справа забулася і я міг знову поїхати туди. Прийшло мені це тим легше, що помилковий обєкт моїх зітхань перенісся до вічности, переживши сімдесять літ з гаком, а сусіди майже забули її бравурний виступ у мрійливу літну нічку.

Не дивота, що забули. В нас ще не такі річі забуваються. Що проти помилкової серенади всі злодійства, хрунівства і тим подібні буденні обжини, які кидаємо в пропасть забуття ради спокою чи іншої посади!?

Черче!

Ніхто вже при звуку цього слова не думає про село, що розложилося на боровині при шаленних джерелах. Тепер, хто скаже: Черче, то це значить: Живець зі усім, що до нього належить: джерелами, купелями, музикою, проходами і масажами.

А крім цього всього і з симпатичною управою (реклама за дурно!).

Власне від управи хочу почати.

Так якось зложилося, що ціла управа живця походить з попівського середовища. Управитель — попович, директори — поповичі, голова Надзірної Ради також. Може я тому мені так у Черчі як дома і може тому Черче-живець пахне трохи попівством. Приїдеш — нагодують, від'їджаєш — жалують, а весь час бавлять, розважують, розвеселюють.

Приїхав я в саме полудне.

В золотих проміннях сонця купається і головний будинок заведення і розбудовані лазнички і розведені квітники. Купальників майже не видно. Вони теж купаються: хто в воді, хто в боровині, а хто в мріях після животворної „девятки".

Ніхто мене не біжить витати і я — признаюся — трохи розчарований. Преса, а ще щоденник, а ще одинокий, а ще фейлетон... Злощуся, надуюся і напишу, що Черче нічого не варте. Нічого легшого, як пошкодити комусь, а ще в нас.

Ображеним кроком зближаюся до головного будинку і враз моя злість пропадає: управитель поїхав по закупки до Рогатина!

А потім може за годину, може за дві — рух.

Біжить якийсь робітник, біжить дівчина, біжить шеф від кітлів — всі до фіртки.

— Що такого? — питаю.

— Пан управитель приїхали!

Зовсім так як то бувало: „Єгомость приїхали!".

А другої днини в полудне знову рух.

Біжить робітник, біжить дівчина, біжить шеф від кітлів, біжать і пан управитель.

— Що такого?

— Пан директор приїхали

Це вже так, як отець декан.

Пан директор висідають з брички, кидають оком то тут, то там, питають про це, то про те і йдуть на оглядини.

А на третій день ще більший рух.

Біжать усі, з директором включно. До них долучуються і миряни-купальники. Вибігає і сам реставратор.

— Що такого?

— Пан голова мають зараз надїхати.

Це вже не як єгомость, чи отець декан, а так як єпископ на візитацію.

Замість: „Вошел еси" музика грає черчанського марша, а управа робить вдоволено-перестрашену міну. Страх їх випливає більше з пошани до єрархічної драбини, як з остраху за непорядки чи якусь недбайливість, а вдоволення має джерело в почутті виконаного обовязку. Кожний рік посуває Черче вперед, чи поширює його на боки. Де минулого року була трясовина, там нині вигідна дорога, а за рік може буде й асфальт. Де торік був каменолом, там нині стоїть церковця, яку проєктував директор, будував управитель, а малював Е. Ковак.

Був я в Черчі саме тоді, як маляр розмальовував церковцю. В чорнім халаті, босий, в величезних окулярах вилізав час до часу дихнути свіжим повітрям і набрати натхнення... В цім останнім помагали йому з цілого серця лікуванці, а спеціяльно одна — золотоволоса, з синими очима і жіночого роду. За весь час свого побуту пересидів я біля церковці неодну годину, але до нині не знаю напевно ради чого: малюнків чи синього лікуванця...

Черчанський небозвід ніколи не є беззоряний. Коли не глянути — блестить на ньому одна, дві, а то й більше зірок першої величини і тому там вечорі такі приємні, а від деяких зір можна попектися, як від самого сонця. Зірки ніколи не блукають по небозводі самі. За мого побуту одна

ричної перспективи, тримаючись при тім льояльно „офіційного“ видання Т-ва, тобто книжки Л. Ясінчука: „50-літ „Рідної Школи“. І не перекрутив я ані одної дати, ані статистичного, чи біляисового числа, на які я в своїх міркуваннях, чи виводах покликувався. А що на провід Т-ва тут і там дехто нарікае, що з діяльности Головної Управи Т-ва не всі, очевидно, вдоволені, що на тему доцільности нинішнього числа і складу урядовців та видатків централі також не мало між членами Т-ва говориться, постановив я, як не заанґажований особисто, не так взяти в моїх статтях провід,, Головну Управу і канцелярію в оборону (бо вони того не потребують), як радше виказати на основі історії Т-ва, що в цім Т-ві майже ніколи інакше не було, а навпаки, що було, і то не раз, далеко гірше, а мимо цього Т-во росло, розвивалося і дочекало 50-літнього ювилею та з тісно фахового стало загально національним. Отже покликуючись лише на ріжні факти, зілюстрував я деякі ділянки з життя Т-ва. І коли хто був терпеливий і перечитав без нервовости статті до кінця, то переконався, що і теперішній голова Т-ва і нинішня Головна Управа та канцелярія централі, тобто урядовці, вийшли на основі такого насвітлення дуже корисно і що статті мої причинилися до скріплення довіря широкої суспільности до **нинішньої** управи, а не до підорвання тогож довіря.

Тому з великим здивуванням вичитав я в „Ділі“ ч. 170 з дня 1. VIII. „спростування“ Головної Управи „Рідної Школи“ на мої статті, за підписами о. Олекси Базюка та д-ра Мирона Коновальця, з котрих перший є заступником голови, а другий секретарем.

Коли призадумаємося над тим „спростуванням“, то бачимо, що воно, хоч сконструоване одноціло, складається з трьох частин, а саме: 1) в обезціненя цілої низки статтей „З історії Рідної Школи“, 2) з корректури одного числа видатків, які „Рідна Школа“ видає на централю, в радше з публичного приписання мені тенденційности, чи може злої волі супроти Т-ва, та 3) з поучення, як мається писати статті на теми „Рідної Школи“.

Перший свій закид формують підписані так, що я, мовляв, лише „**переповідаю** історію Т-ва „Рідна Школа“ за книжкою Л. Ясінчука“, а „при обговоренні зросту бюджетів Т-ва вмістив я і **від себе невеличкий передостанній уступ**“ і той, очевидно, злий бо треба його спростовувати.

Кожний, хто прочитав всі замітки „З історії Рідної Школи“, прийшов до переконання, що я **не** переповідав за книжкою Л. Ясінчука **історію** „Рідної Школи“, лише опираючись на історії „Рідної Школи“ **насвітлив** деякі ділянки діяльности Т-ва з метою, яку я на вступі цеї статті зазначив. Врешті редакція „Діла“ не далаб мені аж стільки дорогого місця на саме переповідання, до цього у формі статтей, історії, а відослала би цікавих до оригіналу книжки. Ані я не хотів робити конкуренції авторови, ані редакція „Діла“ почитности книжки!

Другий закид є конкретний і „спростування“ Гол. Управи формує його так: У статті VII. („Діло“ ч. 166 з 28. VII.) написав я **„від себе“** так: „На удержання централі й урядовців потребує Т-во (в 1930—31 р.) аж 573.654 зол. А до цього додав я у скобках такий запит: **„Чи не за богато коштує бюрократія централі“?** І відсилає Гол. Управа мене та читачів до книжки Л. Ясінчука, де на стор. 227 написано так: **„Сама централя буде потребувати** (в 1930/31 р.) на **573.654 зол.** своїх видатків — 377.729 зол.“ І робить відразу висновок, що тим маленьким „своїм уступом“ наніс я **„велику (!) моральну кривду“** Т-ву. Спростування було правдомовне і сказало дослівно так: „Кожний, що не прочитає (яка стилізація?!) книжки Л. Ясінчука в оригіналі, міг би подумати, що дійсно канцелярія „Рідної Школи“ спотребовує поверх пів міліона золотих на свою адміністрацію; що **централя має або такий численний штаб урядовців, або так високо їх оплачує“.** Щоби переконати мене та Шан. Читачів „Діла“, що так справді є, відсилає мене до касового звіту „Рідної Школи“ за 1929/30 рік. Касовими звітами „Рідної Школи“ займемося окремо, — при обговоренні **теперішнього** стану „Рідної Школи“, бо тамта низка статтей відносилася до минувшини Т-ва.

Але щоби переконатися, чи Гол. Управа слушний „закид“ спростувала, то загляньмо таки до цеї книжки Л. Ясінчука: На 226 стор. є поданий преліміпар на 1930/31 р. у висоті 2,200.000 зол. Там подано дослівно на утримання таких ділянок:

діточі садки	30.200 зол.
захоронки	33.904 „
народні школи	406.375 „
фахові школи	59.677 „
середнє шкільництво	62.915 „
Почислім то разом	593.071 зол.
при заг. видатку	30.200 „
при заг. видатку	43.191 „
при заг. видатку	508.965 „
при заг. видатку	96.165 „
при заг. видатку	808.802 „
Почислім то разом	1487.323 зол.

Є тут зібрані **всі преліміновані** видатки „Р. Школи“ **на шкільництво** в 1930/31 р. і вони виносять 1,487.323 зол. А бюджет обчислений на 2,200.000 зол., з чого, читаємо на стор. 227. **дослівно:** „Сама централя буде потребувати **(на 573.654 зол. 90 сот. своїх видатків) —** 377.729 зол.“ Питаю тепер Головну Управу „Рідної Школи“, чи я подав невірно число видатків централі на 573.654 зол.? Чи цей „уступ“ додав я **від себе?** Я не сказав, що Головна Управа держить у централі за богато урядників, ані що за дорого їх оплачує, лише запитав, „чи не за богато коштує бюрократія централі?“ В тім випадку могла Головна Управа подати **виясненя** і воно було би зробило добре враження і для справи вистарчило би. А тим часом Гол. Управа дала спростування ще заки всі статті були надруковані.

Вкінці, в третій частині спростування, дає Гол. Управа поучення і то не лише мені особисто, але й усім на будуче, хто бажав би писати про „Рідну Школу“ словами: „Не **хочемо** приписувати гром. Перському **лихої волі й тенденційности,** але на **всякий** випадок уважаємо за дуже вказане, щоби прихильники чи **противники** „Рідної Школи“ писали свої замітки про неї на підставі дійсних даних, а не коментували їх самовільно“.

Щож, чи цифра мною подана не є дійсним числом, винятим з „офіційного“ видання таки самої „Рідної Школи“? А коли так, то чи конечне було спростування?

С. Перський.

зірка мала стільки сателітів: від горіючих до безнадійно вигаслих, що тяжко було приступити. Кружив нижче підписаний тільки з далека і зі сльозами дивився в слід за зіркою, яка з кількома сателітами їздила до цілющого джерела промивати очі. Кажуть, що вода з цього джерела має чудодійну силу: коли промити нею очі — всі довкола видаються молодими. Може й тому їздила зірка промивати очі...

Має Черче ще одну відмолоджуючу воду. Це оспівана в піснях, використувана і вічно вичерпувана „Девятка“. Оповідають, що один лікувальник до того степеня запивався нею, що при кінці сезону тріпав досвіта руками і пів на ціле Черче.

Біля джерела „Девятки“ заєдно стоїть черга. Дівчаткам, які подають воду, аж руки вмлівають від натуги, а народ пє і пє. Я сам за три дні випив більше тієї чудотворниці, як за цілий рік доброставської і содової. Думаю, що якби фабрика „Здоровля“ почала на цій воді виробляти „лімоняду“, то вже немовлята робилиб запаси на старі літа.

Як тільки ніч накриє землю, то разом з пахощами квітів і шепотом пар линуть у синю даль тони мрійливого вальса, пристрасного танга і дріботливого фокстрота. Це закладова музика сповняе не так свій обовязок, як дає вислів своїм настроям. Алже й на них (самі молоді хлопці!) впливає чарівна літна ніч і... зірки на черчанськім небозводі.

А коли прийдеться віліздиати з Черча, то жаль. Весело там, приємно і здорово. А головно — дешево. Нинішні часи такі, що дешевість це половина здоровля. Другу половину дають води, а настрій іде на причинок. Тому кожний вертає з Черча обновлений і таким вертав я, хоч як коротко в ньому побув.

Управитель відпровадив мене аж до фіри, а директор махав рукою я вердали...

---

† ЗА УПОКІЙ ДУШІ

бл. п. БРОНИСЛАВА ЯНОВА

дир „Карпатії“ в „Кооп. Український Театр“

відбудеться

в суботу, дня 8. серпня ц. р. в год. 8-ій рано, в Волоській церкві

Поминальна Служба Божа й Панахида

на яку співробітників, приятелів і знайомих Покійного запрошує

Дирекція „Карпатії“.

Неполітична балачка з анґлійським послом.

Слон і політика. — Література, Валія та пацифізм. — Виборці та вибори. — Поліція та анекдоти.

Читали ви сензаційні оповістки на будках із часописами та тютюном „Приїзд анґлійських парляментаристів до Львова“?

„Чого вони тут хотять?“ — питаються наївно сусіди — „зрештою і спеки такі... хочеться їм їхати!“

Всі, що мають обовязок стежити за таємними чужинцями, які приїжають у білий день і заздалегідь повідомляють про свій приїзд, мають багато роботи. Такий англійський посол приїжає собі до Львова, наче на лови до Індії у країну слонів.

До речі, чи знаєте анекдоту про міжнародній конкурс на наукову працю про „слона“? Представник кожного народу, прочитавши оголошення про конкурс, ужив іншої методи, щоби до неї підготовитися. Німець спровадив 24 томи і зачинився на 24 місяці в кімнаті, щоби написати працю „Слон як такий“; французь поїхав автобусом із своєю приятелькою до „Зоольоґічного саду“ і описав свої враження п. з. „Слон і кохання“; англієць сів негайно на пароплав і поїхав студіювати слонів в їхнім рідним краю, щоби рішити практичне питання: „Слони і анґлійська кольоніяльна політика“.

Ось чому англійські посли їдуть до Львова. Вибачте журналістам, що трохи переборщують: є такі випадки, коли один анґлійський посол варт множини. Бо досі приїхав до Львова тільки один-одніський: Ріс Дейвіс.

Після 12-годинних розмов із політиками сказав він: „А тепер давайте мені якусь зовсім неполітичну особу... професора або вченого... Когось із ким можна би побалакати собі оттак загально про проблеми...“

А що в такій літній добі нема ані професорів ані вчених, то я мав приємність познайомитися особисто із цим сензаційним гостем. „Приємність“ у найточнішім значінні цього слова. Саме рік тому обводив я по місті кільканацять американок, що переїзжали через Львів на Україну, а вечором за нашими закусками та вишнівкою переводили паралелі між старим і новим світом. Не меншу приємність мав я вчора.

Ріс Дейвіс — 60-літній мущина, якому бракує тільки гриви Льойда Джорджа, щоби міг виступати як його двійняк. Бажаю всім своїм найближчим другам виглядати так у 50-ім році життя і мати стільки енерґії, бадьорости та захоплення всіми проявами чужинного життя.

— Ваша спеціяльність література? О, це чудово! — так починається розмова. — Що ви думаєте про Шекспіра?

І далі:

— Чи на ваш погляд політична влада може вплинути на розвиток літератури?... Згода! Письменник, який не бореться за ширші права свободи одиниці, а тільки боронить поглядів уряду це ніякий письменник, його ніхто не потрібує. Бернард Шов сказав раз, що якби в Анґлії панував соціялізм, то він був би консерватистом.

— Чи ви, українці, веселі, маєте гумор? О, це, прегарно!

Ріс Дейвіс гордий на те, що він валієць, так само як Льойд Джордж; темперамент і поведінка валійця нічим не подібні до холоднокровних, стриманих англійців. У перших 10 хвилинах ви знаєте його смак, його звички, ідеали і гуторите так, якби просиділи з ним тиждень. Кожну загальну замітку він перетикає якоюсь анекдотою, веселим і характеристичним прикладом.

Приїхавши сюди Р. Дейвіс зібрав у першій мірі „фактичні дані“ себто опирається на фактах, яких не заперечує ніхто ні в Анґлії ні в Польщі. Зустріч із людьми для нього це тільки спроба зрозуміти, як вони уявляють собі розвязку ріжних складних питань.

— Я пацифіст; не такий, як більшість, що є пацифістами підчас миру, а коли настає війна то воюють, а такий, що виступав проти війни підчас війни. Не вірю, щоби найсильніший нарід міг винищити інший — арештами, гарматами та газами. Сильний уряд може позачиняти всіх представників другого народу, наложити на нього найбільші заборони, але коли він має хоч би пів міліона населення, що протестує — справа даремна. Пригадайте Ірляндію. Ми, англійці, взагалі не розуміємо психольоґії таких керманичів держави, що заводять диктатуру ані того населення, що слухає її... але це їхня внутрішня справа. Ми стоїмо на політичному принципі демократії... А коли чуємо здивований запит: чому ми встряваємо в такі справи як наша, то відповідь є проста. Анґлія, Франція, Німеччина, Італія, Польща належать до Ліги Націй; Ліга Націй має спільні ідеї, яких боронить... і як довго кожна із цих держав належить до тої самої міжнародньої організації і приймає її спільні основи, так довго кожний посол кожної із цих держав має право знати, чи їнша держава зберігає в себе ті принципи супроти національних меншин, яких боронить на міжнародній арені.

Це виглядає на політичне експозе. Тимчасом розмова перескакує з предмету на предмет і треба з неї нині вибирати для читачів хіба родзинки, не маючи змоги дати самого портрету співрозмовця. Р. Дейвіс підкреслює, що добре розуміє, що таке „національна меншина“, бо сам до 19-го року життя не знав іншої мови як валійська і памятає часи, коли за розмову нею карали. Він по професії вуглекоп і перейшов довголітню карієру із щабля на щабель в політичній діяльності та освіті. Коли з погідним супокійним поглядом упевняє, що англійці вважають усіх чужинців кращими ніж самих себе — мусимо йому вірити.

— Вже досі не вірили мені в Англії, коли я забирав голос про події минулої осени у вашім краю. А тепер, коли я на все глянув власними очима напевно не повірять. Але ви не можете уявити собі, як незвичайно політично вироблені є мої виборці, як вони орієнтуються в усіх справах. Правда, що як тільки якийнебудь часопис з іншої партії згадає про мене прихильно, мої вуглекопи чіхаються в голову і кажуть: „Ов, щось із нашим Р. Д. недобре...“

— І в нас зовсім так само...

— Видко, що психольогія загалу скрізь та сама...

Р. Дейвіс залюбки зупиняється на анекдотах, що характеризують незвичайно сильне почуття правовости в англійськім законодавстві. Оповідає про випадки, як громадянин невинно арештований, за те, що просидів одну ніч у вязниці виграв процес і дістав відшкодування сількасот фунтів, як з приводу одного незаконного арештування одного звичайного громадянина весь кабінет мусів податися до димісії.

— Ми знаємо, що в таких випадках міністр ніколи не винен, тільки поліційний урядовець, але як довго він міністр, він мусить брати повну відповідальність за вчинки всіх собі підчинених урядовців. Чи ви знаєте наприклад, чому в моїй окрузі провалилася кандидатура льорда Дербі, якого предки роками здобували мандат? Тому, що він підчас виборчої кампанії обіцяв почтовим урядовцям добитися підвишки платні на 5 зол. тижнево, а після виборів не виконав цього. Коли при других виборах його заінтерпелювали на вічу, „а що з почтовцями?“ він сказав одно необережне слово, що це „ошуканці“ і від цього часу не мав уже що робити в своїй окрузі.

Ага, в звязку з виборами..., не знаю, чи вам відомо, що підчас них ніякий поліцай не має права вступу на збори. Хіба, що кандидат сам прохав би помочі поліції для своєї охорони.... але що тоді він мусить за це платити, то ми звичайно з цього не користаємо.

Англійський політик гордий інтелігенцією та чесністю своєї поліції; коли він і рідня полишили хату на два тижні, досить було повідомити про це поліцію, яка буде берегти її, очевидячки, з власного обовязку.

Йому відомо, що агенти стежать за ним у Львові зранку до ночі, з ким він зустрічається та розмовляє.

— Це нагадує йому таку історію:

— Підчас війни я заповів приїзд на віче до своїх вуглекопів. Знали, що я проти війни і за мною вислали поліційного агента. Приїжджаю до міста і бачу, що на мурах розклеєні афіші: „Р. Дейвіс буде говорити проти війни“. Це була для мене несподіванка, бо я не мав наміру попасти в конфлікт з воєнним законом. Перед вічем швагер каже до мене: „Буде біда... це пахне вязницею... тут за тобою приїхало аж двох агентів, щоби бути на вічу... один із Менчестру, другий із Кардіфу... що ти зробиш?“ — „Не журися! побачиш! зі мною приїхав ще третій агент“. Виходжу на трибуну і починаю свою промову так: „Товариші! Ідучи сюди я не мав наміру говорити проти війни, але тому, що так уже кажуть афіші, мушу говорити на цю тему. Панове агенти! всі три витягайте записники і не пропустіть із моєї промови ніодного слова!“ І після цього я почав промову до своїх краян валійською мовою, якої агенти не розуміли ні слова і говорив проти війни цілу годину. Пізніше за сам опис цієї історії я дістав ще гонорар у часописі.

Треба подивляти здоровий і ясний розум цього представника англійської нації, який викладає свій світогляд так само просто як передає враження з міста та подорожі. Він обмежує свої питання в звязку з метою своєї подорожі до чисто фактичного стану, а одночасно цікавиться і народньою ношею, народніми піснями, борщем, Карпатами і виставками львівських крамниць.

— Львів це досі мій найдальший пункт у подорожі на Схід—усміхається він, не засоромлений ні трохи, що не був ні в Індіях ні в Китаю... — але завтра я буду вже трохи дальше...

м. р.

НОВИНКИ

— Замість вінків жертви на „Рідну Школу“. Із відчиненого заповіту полишеного пок. Брониславом Яновим передаємо до прилюдного відома Його останнє бажання, щоби замість вінків і квітів на його могилу всі складали тільки жертви на „Рідну Школу“.

— Ревізії й арештування. В Липиці Долішній, пов. Рогатин, місцева поліція перевела ревізії дня 30. липня ц. р. у Івана Рибіцького й Олекси Сторощука, але не найшла нічого. Арештувала Івана Рибіцького, що був уже арештований 23. липня ц. р. і випущений по двох днях на волю, Миколу Нитника та Олексу Сторощука. Попереднього дня арештовано Осипа Лотоцького. Арештованих відставили до Рогатина, де переведено з ними слідство. На волю випущено лише Миколу Нитника, інших відіслано до Бережан. Підозрівають їх в приналежности до УВО.

— Ще в справі Кубанського Хору. У звязку з нотаткою, поміщеною в 169. числі „Діла“, про виступи Кубанського Хору, управа цьогож хору просить нас зазначити, що „Кубанський Хор Гітаровий“ не має нічого спільного з „Циганським Хором“, що „скомпромітувався“ в Стрию 25. липня ц. р. Складається він не з 5, але з 8 людей, по половині галичан і наддніпрянців. В склад його входять військові еміґранти та місцеві. Провідник хору Осип Поляків є родом з Кубані, отже має право назвати свій хор кубанським. Щодо його виступу в Ходорові, то дав він там два концерти, другий при більшій фреквенції публики, ніж перший. Видко, що публиці подобався, коли просили його концерт повторити.

— Грошевий обіг у Польщі під кінець липня ц. р. осягнув суму 1,490 міліонів зол. В порівнанні до червня обіг побільшився на 22 міл. зол. Білетів Банку Польського було в обігу 1.254 міл. зол., а більону 235 міл. зол.

— Затроєне весілля. Підчас весільної забави у господаря Панкраца в Торуштові кільканадцятеро осіб захорувало, затроївшись від несвіжого вепрового мяса. Одна особа вмерла, інші тяжко нездужають.

— Коби так у нас. В Італії зародили так обильно брескині, що продають їх по 20 центімів (5 польських сот.) за кільо. У нас брескині дуже дорогі, бо плекають їх мало.

— Коморники стануть державними урядниками. Уряд рішив удержавити нотарів у Польщі.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 8. СЕРПНЯ 1931.

ВОЛОДИМИР ТЕМНИЦЬКИЙ.

Памяти Миколи Ганкевича.

(Замість посмертної згадки.)

Проживши 62 роки рухливого, трудящого життя, відійшов від нас (останнього липня ц. р.) Чоловік, що відіграв важну ролю в політичнім та культурнім житті українського народу. Історик освітньо-культурного руху серед мас українського працюючого люду; історик розвитку політичної думки українського народу в Галичині; історик політичної боротьби та визвольних змагань української нації — буде мусіти присвятити пок. Миколі Ганкевичові та його публичній діяльності богато уваги. Для розвитку політичної думки серед української суспільности в Галичині діяльність Миколи Ганкевича має значіння пролому-повороту; для історії освітньо-культурного руху серед мас працюючого люду діяльність Миколи Ганкевича тим визначається, що він перший іде між маси українського пролетаріяту в Галичині з „доброю новиною“ соціяльно-клясового освідомлення, проповідуючи соціяльно-економічне визволення українського працюючого люду, організує пролетаріятські маси до щоденної боротьби за його життєві клясові та національні інтереси. Беручи невпинно живу активну участь у політичній боротьбі і то від своїх студентських часів через ціле життя до гробової дошки, Микола Ганкевич шукав опертя у тій політичній боротьбі серед мас міського робітництва. Він був першим українським політиком в Галичині, що українське міське робітництво організував у самостійну українську соціялістичну партію, першим, що українському міському пролетаріятові дав велику політичну ідею, а саме, ідею української єдиної, незалежної, соціялістичної республики, першим, що як знаменитий віченний промовець-агітатор популяризував цю ідею не тільки серед українського робітництва, але і серед робітництва польського та жидівського в Галичині, а як соціялістичний діяч інтернаціонального покрою з великим успіхом виробляв ідеї державної незалежности України право горожанства на широкій арені інтернаціонального руху.

Характеристичний історичний факт, що в часах політичного відродження української нації ідею державно-політичної незалежности України видвигають і кладуть на порядку актуальної і активної політичної боротьби два українські соціялісти: Юліян Бачинський у своїй книжці **„Ukraina Irredenta“** дає цій ідеї теоретичне суспільно-економічне обоснування, Микола Ганкевич несе цю ідею в маси працюючого люду. Несе її не тільки як ідеал майбутности, але як актуальний постулят біжучої політики і звязує її з другим великим гаслом — гаслом соціяльного визволення робучого люду, ставлючи тезу: **без політично-державного визволення українського народу не може бути соціяльно-економічного визволення українського працюючого люду!**

Велику ідею державної самостійности України Микола Ганкевич не тільки проголошує, не тільки популяризує її зі справжнім апостольським захопленням у себе дома, цебто на галицькім терені, не тільки впроваджує її до арсеналу політичних гасел соціялістичного Інтернаціоналу, але й осягає своєю публіцистичною працею й те, що в даних обставинах було найтрудніше: перекидає її поза граничну річку Збруч на Велику Україну! І саме через ці свої досягнення Микола Ганкевич займає в історії розвитку політичної думки цілої соборної України виїмково важне місце, праця Його є виїмково плодотворна — бо ідеєю, викоханою у своїм умі, виплеканою у своїм серці під палким світлом національних почувань Микола Ганкевич запложнив політичну думку не тільки своїх найближчих політичних товаришів, але й політичну думку цілого українського громадянства.

І саме через це історичне значіння діяльности і праці Микола Ганкевич не дасться зльокалізувати ані до тісних границь Його найближчої батьківщини —Галичини, ані до вузьких рямок одної політичної партії, або суспільної кляси — ні! воно має всеукраїнські виміри і територіяльно і соціяльно!

Покійний Микола Ганкевич належав до того типу людей, яких життя, хоча незвичайно рухливе, хоча невсипуще трудовите, хоча гірке і бурхливе своїм внутрішнім змістом, хоча широке-розтяжне своїм круґозором, хоча богате задумами і почуваннями а плодовите успіхами — мимо того всього майже убоге зовнішніми подіями, які біографові служили би канвою фактичних заіснувань під зображення ходу і праці.

Пок. Микола Ганкевич уродився 16. травня 1867 р. в містечку Снятині, де його батько був священиком. До гімназії ходив в Тернополі. Тут стає видатним рухливим членом тайного кружка учеників. Українська середньошкільна молодь Тернополя організувалася вже в сімдесятих роках мин. століття в тайний кружок з метою самоосвіти. Тайним мусів цей кружок бути із-за того, що завданням клав собі читання книжок та дискутовання тем в гімназії заборонених. А забороненими по гімназіях були в ті часи всі дисципліни, необняті офіційним научним пляном, все одно з якої ділянки. Забороненими були історичні, соціольогічні, культурно-історичні, природничі і фільософічні хоч би і стисло наукові книги, якщо вони або опрацьовували теми необняті офіціяльним середношкільним пляном науки, або підходили до тих тем іншими методами або давали інші розвязки квестій навіть обнятих офіціяльним навчанням. Одначе найгостріше була заборонена всяка політична лектура, а побіч неї в ділянці природних наук дарвіністична школа, в ділянці культурно-історичній всякі прояви вільної думки та обективного критицизму. До заборонених належала вкінці ціла маса чисто белетристичних творів, які хочби дуже здалека торкалися тем, що про них шкільна молодь згідно з офіційним пляном науки та виховання не сміла ні знати, ні відати. А що плян навчання та виховання в тодішніх середніх школах був суто назадницький, то забороненою в гімназіях була вся література, від якої тхнуло новими поступовими ідеями.

Силою правила: заборонений овоч найкраще смакує, середньошкільна молодь нестримно рвалася до цілої тої забороненої літератури. Тому як гриби по дощі повставали по гімназіях тайні ученицькі кружки з метою доставати своїм членам якраз цю заборонену лектуру. Одним з найстарших був тайний кружок гімназистів в Тернополі, на його зразок повстали у вісімдесятих і девятьдесятих роках подібні кружки в Станиславові, Коломиї, Бережанах, Золочеві і т. п. Ці тайні кружки були знаменитим доповненням і коректурою офіційної шкільної науки. З них вийшли цілі ґенерації молоді, що опісля відіграли, або й ще грають визначні ролі у громадянському життю.

(Продовження буде.)

переводячи їх на судовий етат. Стверджено, що на 30 нотарів (коморників) у Варшаві лише трьох заробляє менше ніж 5 тисяч зол. місячно. Інші заробляють 8—10, а навіть 15 тисяч зол. у місяць. В найближчій будуччині вони стануть державними урядниками з означеною місячною платнею.

— Влом до церков. В ночі на 6. серпня вломилися злодії вдруге до церкви в Перерові (Коломийщина), розбили скарбонки та забрали гроші. Тої самої ночі вкрали теж готівку з церкви в Семаківцях.

— Дрібні вісти. На летнищі Бурже під Парижем згинули дві особи, впавши з літаком. — В ставі біля цегольні за Сихівською рогачкою під Львовом утонув підчас купелі робітник Рудольф Шубрановський.—В долині китайської ріки Ян-це утонуло наслідком повені поверх 1000 осіб. — В Шопеницях коло Катовиць мулярський майстер, занятий при будові величезного комина, упав з руштовання з висоти 80 м. і згинув на місці.

— Самогубства. У водних збірниках в Бані Котівській коло Борислава найшли пливаюче тіло жінки. Прохожі пізнали, що це труп Каролини Заяць, що кинулася у воду наслідком родинних непорозумінь. — У кернициі в Бориславі утопився Лех Домбергер, відомий комуністичний діяч. Причиною самогубства був нервовий розстрій під впливом комуністичних ідей.

— Вкрали 1.200 долярів. У Львові на вул. Сонішній у трамваю злодії вирізали жілеткою кишеню богатому купцеві з провінції разом із портфелем і 1200 долярами в ньому. Поліція веде слідство.

— Поїзд наїхав на селянський віз. На залізничому шляху Львів-Броди біля стації Кути поїзд наїхав на віз сел. Мик. Масла, який з дочкою віз збіже з поля. Дочка в пору зіскочила з воза, а Масла сила зудару викинула на 10 м. далеко і він згинув на місці. Один кінь згинув підчас катастрофи, а віз знищений зовсім.

— Шофер убивником. У Жовкві шофер Голда у суперечці вбив цеглою шоферського помічника Раппе.

— Бик, самохід і смерть. Гостинцем біля Щирка, пов. Бяла, йшов Антін Марек і віз на шнурі бика. Нараз надїхав самохід. На його вид звіря сполошилося, скочило в бік і потягнуло за собою Марка, який упав під колеса самоходу. Наслідком розбиття черепа згинув на місці.

— Пожежа у Бельську. У фабричному складі сукна Рапапорта в Бельську згоріло товару на 45.000 зол. Поліція веде слідство, щоби устійнити причину пожежі.

— Влом у Кутах. До бюра Галицької Деревної Спілки в Кутах біля Коломиї вломилися злодії, розбили касу та забрали з неї 1300 зол., 500 рум. леїв і 60 дол.

— Після „дня війни" — „день голоду". Екзекутивний Комітет ІІІ Інтернаціоналу постановив організувати задля комуністичної пропаганди 15. серпня ц. р. т. зв. „день безробітних" у всіх державах Европи та Америки.

ОСТАННІ ВІСТИ

АРЕШТУВАННЯ В ПЕРЕМИШЛІ.

У звязку з нападом на почтовий амбулянс біля Бірчі поліція перевела ревізію в Перемишлі в льокалі редакції „Українського Голосу" й арештувала редактора того часопису Зиблікевича. Арештували теж проф. бувш. посла Зубрицького та кількох студентів, які студіюють у Кракові. Йдуть дальші арештування.

ЯК АРЕШТУВАЛИ ЗДОГАДНОГО УЧАСНИКА НАПАДУ БІЛЯ БІРЧІ.

Польські джерела повідомляють, що після нападу на почт. амбулянс біля Бірчі один із учасників вийшов із ліса, щоби переплисти Сян. Коли вже був на другому боці ріки, хотів відіпняти коня, який пасся там привязаний до палика. Господар, що пильнував коня не хотів дати коня. Прийшло між ними до сутички. Здогадний напасник вистрілив із револьвера кілька разів, усеж таки мусів утікати й тоді загубив течку з револьвером. Тоді власник коня пустився за ним, поцілив його каменем і кинув йому в лице намулом. Так осліпив на хвилю здогадного учасника нападу. Заки він зорієнтувався і мав час обтерти лице, його арештували й перевезли до Перемишля. Він теж в огні перехресних питань подав подробиці про напад.

ДРУГИЙ АНГЛІЙСЬКИЙ ПОСОЛ У ЛЬВОВІ.

У ночі на 7-го серпня приїхав до Львова та задержався в готелі „Жоржа" другий англійський парляментарист, посол Лейбур Парті Джемс Бері. Нині з пос. Дейвісом матиме пос. Бері конференції з українськими та польськими політиками.

ЛАПЧИНСЬКИЙ КОНСУЛЕМ СРСР У ПРАЗІ.

Повідомляють, що бувш. більшовицький консуль у Львові Лапчинський буде небаром іменований консулем у Празі.

Лист до Редакції.

Вияснення в справі одного концерту.

Від знаного нашого оперового співака п. Михайла Голинського дістаємо для оголошення такого листа:

„Високоповажаний Пане Редакторе! У звязку з моїм і моїх товаришок концертом у Кремянці, який удостоївся також „оцінки" від якогось п. Крука на сторінках перемиського тижневика „Український Голос", прошу Вас дуже в інтересі правди помістити на сторінках Вашого щоденника слідуюче моє вияснення:

„У 28. ч. „Українського Голосу" з дня 2. серпня ц. р. помістив якийсь, мабуть анонімовий, дописувач „Крук" згадку про мій і моїх товаришок концерт, який відбувся в Кремянці, дня 19. липня ц. р. Вважаю, що кожна чесна людина, яка виступає з публичним закидом чи критикою супроти іншої — *повинна в першій мірі говорити, чи писати правду і підписуватися своїм повним іменем і прізвищем*, або „атакований" знав, з ким має до діла і як має боронитися. Але п. „Крук", що здорово накрутив, посоромився, чи побоявся вистигти під тим своє чесне прізвище.

Передовсім мушу спростувати його останне речення, яке в цілости є неправдиве. Він пише: „Значну більшість нумерів концерту п. Голинський виконав по польськи, кілька московських, два італійських і... два українських, а по великих „просьбах, біс-ах", у виді ласки, ще дві пісеньки відчеплого".

Заявляю, що це нікчемна брехня!! Я в концерті співав всього вісім нумерів: з чого чотири українською мовою, два італійською, а два польською: арію Елеазара з „Жидівки" і з панею Кохаиською дует з „Тоски".

Московських річей я ніде — ніколи не співав, бо навіть не знаю тієї мови!!

Тут мушу ще стати в обороні тих українців, що були на концерті, а яких — чомусь то — пан „Крук" безцеремонно називає епітетом „прихвостні".

Якщо і Ви, пане „Крук", були між ними — то за Ваш нечесний допис цей епітет *в першій мірі належався би Вам — колиж Ви не були на концерті (чого я певний — бо якже могли би Ви так нікчемно писати?) — тоді цей епітет буде для Вас за слабий"...*

В переконанні, що Шановна Редакція не відмовить місця мому вясненню, я заздалегідь дякую та остаю з глибокою пошаною

Михайло Голинський,
оперовий співак.

В Делятині, 31. липня 1931.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 8. СЕРПНЯ 1931.

Д-Р З. К.

Прогулька земляків із Берліна.

Охота на прогульку. — На пароплаві. — „Шведський" павільон. — Гра природи. — Павина пристань і „Нікольськоє". — Чудова базиліка.— Краєвид перед Потсдамом. — У Капуті. — До Ферху. — Поетичний поворот.

У нас, на Україні, роблять „веснянки"; „маївки" і так собі „прогульки", а тут, у Берліні, ніяка неділя, а то й субота не обійдеться без „авсфлюга".

Захотілося і нам зробити такий більший „авсфлюг", але на наш лад, щось, щоб нагадувало маївку чи веснянку. Але це пакосне „але!". Серед вовків живи, по вовчому вий! Тут усе обраховано так, що коли ти не безробітний то раніше другої половини липня — час, коли настають великі ферії — на справжню прогульку не спроможешся.

І ось через усі ті обрахунки вийшло таке, що з нашого великого й горячого бажання улаштувати любу маївку таки нічого не виходило. Настав уже липень і думаємо собі: „ось, тепер нарешті зробимо собі хоч звичайний „авсфлюг" на німецький лад". Та і тут нас дотягнуло. То цей занятий, то той не може, то щось інше виникло.

Ось так і липень минув, а серпень на зміну дощиком загрів. Ну, мабуть нічого з нашої прогульки не вийде. Та ні, одного дня якось зійшлися, хоч не належали ані до одної партії, ані до одної „групи"; погода зранку гарна показалась. Квитки на пароплав і так лежали в кишені готові. Відкладати далі не можна. Навіть „гексеншус" в одного з прогульковців, як на щастя, заспокоївся.

Ідемо. Сіли на поїзд, тільки не паровий, а електричний, такий, що зразу бере та як рушить, то так один другого носом і дістане. Зате шпарко біжить яких там пару десятків кільометрів вмить перепре. Не встигли оглянутися, як уже й у Ванзе опинилися. З поїзду до пристані ледве кількадесять кроків, а там уже стоїть, начеб на нас тільки й чекав, невеличкий, на яких 300 люда, але чепурний та чистенький пароплавчик найбільшого та найрухливішого берлінського пароплавного товариства „Штерн".

Ми скоріше на нього, та йому на ніс, тож з носа найкраще видно; гарно, що ще місця були вільні. Звичайно, як у будень. А за нами хитрий продавець: колачі, бублики, солені рогалики, запечені горіхи й ще там, Бог його зна що... Так вихвалює свої товари, що аж ніяково не купити. Купують інші, купили й ми такі довгі булочки, скручені як струдель, солені з кміном, такі смачні, що аж просяться їсти. І як вони не просяться, соромно комусь першому починати, тож давай один одного, по українському звичаю, припрошувати.

Так припрошуючи, жартуючи, ми почали ті бублички смачно вцілітати, — на воді все десь звідкись великий апетит, навіть по берлінському обіді береться, — що не помітили, як наш штернівський пароплав рушив і добрий шмат проплив серед дійсної гущавини гарних, білесеньких вітрильних човнів і блискучих моторівок.

Але оглянулися своєчасно... Наближаємося до найкращого ресторану над озером, до так званого „Шведського павільону", що має в собі шведського тільки й те, що назву та... шведський пунш. Але відзначається він гарним садком, прегарними галями та смачною на берлінський смак кавою, до якої всі берлінці дуже охочі. Тай українці за старих, добрих часів, частіше туди заходили, та навіть уладжували товариські сходини з німцями та чужинцями. Виспівував тут колись хор Е. Турули, витанцьовувала наша молодь!

Пароплав затримується тут лише на яку хвилину, щоб висадити кількох аматорів кави, й іде далі та випливає із ванзейського заливу на широкі води Гавелі, полишаючи на боці непроглядне муравлище ванзейського міського купелевого заведення, „штрандбаду", що день-денно гостить усе по кільканадцять, а то й кількадесять тисяч берлінців, ласих на чари морського „ерзацу".

Місто залишилося уже ген-ген і наче серпанком прикрилось... Замість будинків, скрізь, куди не глянь, ліси й ліси, зелень та зелень... По кряах верби посхилювалися над водою і як пестливі дівчата любуються своєю вродою перед водяним зеркалом і злегка зачісують свої довгі коси невидимим гребінцем, вітряним леготом. За ними дуби вихвалюються своєю силою богатирською, а там на горбах, що тут величаються „горами", здіймаючись шпилями в небо, згірдливе споглядають стрункі ялинки а там сосни маківками все соняшне проміння в себе втягнути бажають. З височини небесної сонце, як справедливий суддя, наказує хмаркам і хмарам своє проміння справедливо між усіми ділити. Хмарки біжать, одна одну переганяють, а тіні від них скачуть, граються. Вода — то як із срібла лита, то в куту крицю перемінюється, що за хвилину густим чавуном застигає.

Ви такі захоплені чарівною грою природи що не помічаєте часу. В такому зачаруванні минаєте прегарний, буйною травою, шуваром і кущами зарослий острівчик із славянською назвою та принадний Кладів і наближаєтеся до „Павиного Острова" (Пфавенінзель), на якому проживав колись за великого курфірста відомий альхеміст Кункель фон Левенштерн, а сьогодні маєстатично походжають і перекликаються прегарні пави. Туди збираються день-денно цілі гурти прогульковців, щоб налюбуватися чудовим парком і гарним видом, а потім, на другому березі, посидіти в бувших цісарських стайнях, перероблених тепер на гостинницю й, попиваючи каву або звичайне пиво, прикладатися живому рухові на „Павиній Пристані".

Охочі вже тут висідають, щоби вигідною дорогою, наче на Хомяк, вибратися на поблизьке, дуже улюблене прогулькове місце, Нікольськоє, звідки найкращий вид на цілу околицю Потсдаму. Тисячі берлінців пересиджують тут годинами на чарівних терасах, поставлених зручною рукою біля історичної хати, яку перед сто роками побудував Фридрих Вільгельм ІІІ. для свого російського, а може й українського Івана.

(Докінчення буде.)

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Невідійно розійшлася дня 18. червня п. р. вістка, що привітне та ввічливе серце **о. радника Юліяна Проскурницького, пароха-Ювилята Устя над Прутом**, Сеніора снятинського деканату, перестало бити... Парохіяни Устя та Тулови втратили улюбленого Отця Духовного, у якого ніколи не ослабала енергія духа та віра у власні сили аж до останніх днів життя. Покійний прожив 82 літ, а чин священика сповняв 56 літ. Хоча в життю мусів переносити всякі хрести, терпіння та родинні удари, не підупадав на дусі, а ті хрести віс терпеливо і з молодечою бадьорістю. Своїм оптимізмом, своєю веселою, благородною вдачею повертав парохіянам і кожному пригнобленому рівновагу та погоду душі. Священик високо інтелігентний цінив думку та переконання кожного, як тільки вони були чесні. Сам скромний, незарозумілий і нечестилюбивий, приятельський умів вдатно відчитувати та розуміти настрій парохіян, їх думки та почування. Селяни підчеркували добру рису Його характеру так: „Знався знизити приязно до найменшого брата". Умів справляти парохіян на добру дорогу. Тому то й не диво, що за ініціятивою бл. п. о. Юліяна добрі та чесні парохіяни знесли коршми в селах Устю та Тулові, а на їх місце побудували школу.

В часі Австрії співчував нужденному прожиткові учителів і все брав їх в оборону. Любили і поважали свого душпастира парохіяни, любили Його і другі, бо був одною з найпопулярніших особистостей, якого добре та чесне імя було знане і в сусідніх селах та й далеко поза межами снятинського повіту. Це був ідеаліст, який ніколи не мав нахилу до матеріялізму. Сільську традицію, сільський побут знав дуже добре. Вивінований духовими здібностями завсіди мав витичену благородну ціль; у своїх громадах загрівав до згоди, а ця згода дала добрі висліди. Процвітають там брацтва тверезости, каса Стефчика, Кооперативи.

У часі світової війни не покидає своїх парохіян, але стає справдішнім героєм, боронить їх перед всякими переслідуваннями та провокаціями ворожих армій, стає в обороні чести і майна парохіян. Як світлий аґроном був для своїх парохіян зразком доброго господаря у рільній господарці аж до останніх днів життя.

Цей старенький „Єґомосць" все йшов з духом часу, знав дуже добре нові здобутки науки. Доказом великої прихильности, привязання та довіря селян до Покійного було й те, що селяни все вибирали Його до громадської Ради, якої членом був пять десяток літ. Сам мудрий громадянин виховав своїх дітей на мудрих і добрих громадян. Його три сини є на визначних становищах.

Таким-то був цей член основник і дійсний член багатьох українських культурних і просвітніх інституцій та товариств, предсідник та Ювилят місцевої Шкіль. Ради в Устю. Тож не диво, що дня 20. червня так величаво і чисельно прощали кондеканальні брати улюбленого О. Сеніора, а парохіяни і дооколичні селяни, хоча був це робучий день, зробили в тім дні сумне свято, вилляли море сліз жалю і вдячности та віддали велику честь і поклін свому дорогому і високодостойному Отцю Духовному. Сонічко во віки буде озолочувати могилу Незабутнього о. Юліяна, найдорожчого та найліпшого Батька, доброго та шляхотного добродія численних сиріт і багатьох-багатьох бідаків, яким ніколи не відмовив ні матеріяльної ні моральної помочі, та загально любленого тата своїх рідних селян-парохіян. Честь вічна, честь Тіни Твоїй, добрий Сину своєї Церкви і народу! — **О. Е. Г.**

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам для 6 VIII 1931 р. масло експортове і десерове пріма —.— зол., літра молока 19—21 сот., літра сметани 1·00 зол., сир... вець 3·80—4·00 зол.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Всі міські театри (Великий, Ріжнородностей і Малий) — нечинні.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „Повалена велів" (Корінна Гріфіт) і додатки.

КАСІНО: „Араб" (Рамон Новара). „Книжна сцени" (Сестри Дункан).

КОЛЬОСЕЙ: Пат і Паташон. „Синя птиця".

ЛЕВ: „Тарзан володар пустині".

МАРУСЕНЬКА: „Я лише тебе кохав" і додатки.

ОАЗА: „Тріюмф кохання.

ПАЛЯС: Звукова фільма „Передшлюбна ніч" та додатки.

ПАН: Звукові фільми „Помилка батька" (Грета Гарбо) та „Дика орхідея".

ПАСАЖ: „У львиній клітці" та додатки.

ХИМЕРА: „В ніч після зради" (Лія де Путті).

СТИЛЕВЕ: З приводу реконструкції кіно нечинне.

УТІХА: „У долині тривоги" (Г. Ґібсон) та „Білий орел" (Дольорес дель Ріо).

Програма радіо.

Пятниця, 7. серпня 1931.

Кенігсберг (217,1) 20·10 Вечір Бетовена. **Липськ** (259,3) 16·00 Дрезденський квартет. **Моравська Острава** (263,4) 12·30 Концерт радіорхестри. **Букарешт** (394,2) 22·00 Румунська музика. **Берлін** (419) 21·15 Квартет Гавсмана. **Рим** (441,2) 21·00 „Кльо-Кльо", оперетка. **Прага** (486,2) 14·30 Концерт радіорхестри. **Відень** (516,4) 19·55 „Щоденні проблеми" (Еґоїзм і альтруїзм), проф. Евальд. 21·00 Концерт симфонічної орхестри. **Рига** (524,5) 19·05 Година Чайковського. **Будапешт** (550,5) 17·30 Циганська орхестра. 20·00 Симфонічний концерт. **Харків** (937,5) 15·00, 20·00 Концерт.

Субота, 8. серпня 1931.

Липськ (259,3) 19·30 Музика на бандонеоні. **Моравська Острава** (263,4) 14·30 Орхестр. концерт. **Братислава** (278,8) 12·30 Концерт радіорхестри. **Бреслав** (325) 16·40 Цитрова музика. **Штрасбурґ** (345,2) 20·30 „Сркуф", комічна опера Планкета. **Штутґарт** (360,1) Хоральний виступ Comedian Harmonists. **Гамбурґ** (372,2) Літній баль у вик. хору та орхестри. **Букарешт** (394,2) 18·00 Легка румунська музика. 21·00 „Богема", опера Пучіні. **Берлін** (419) 16·30 Концерт дутої орхестри. 18·30 Камеральна музика. **Стокгольм** (435,4) 21·30—24·00 Давна і нова танкова музика. **Рим** (441,2) „Фавст", опера Ґунода. **Лянґенберґ** (472,4) 24·00—1·00 Мистці джезу. **Прага** (486,2) 19·35 Балалайкова орхестра. 21·00 Популярний концерт зі Стрілецького Острова. **Відень** (516,4) 20·00 Класична музика на скрипку і гітару. 22·30 Танкова музика джезової капелі. **Будапешт** (550,5) 17·10 Концерт мужеського квартету. 19·45 Передвоєнні мадярські марші. 22·45—24·00 Циганська музика з готелю Ґеллерт. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. 19·00 Трансмісія. 20·00 Концерт. **Москва** (1481) 20·30 Відчит.

Присилайте передплату!

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Пятниця, 7. серпня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астрономічний час з Варшави. 12·10 Концерт з грам. плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·10, 15·45, 16·20, 17·25, 19·40 Музика з грам. плит. 15·25 „Міжнародність у штуці", проф. Юзефович. 16·00 Скринька для наймолодших. 16·50 Літературна гутірка по французьки. 17·10 „Барви, сильветки і лінії", Ст. Зелінська. 17·35 „З краю Басків", д-р Завістовіч. 18·00 Легка і танкова музика. 19·00 Всячина. 19·55, 20·10 Комунікати. 20·15 Симфонічний концерт із Швайцарської Долини. 22·00 „Старий і новий Неаполь", М. Грушинський. 22·30—24·00 Легка і танкова музика з Варшави.

Субота, 8. серпня 1931.

Львів. (380,7) 11·58 Астрономічний час з Варшави. 12·10, 15·10 Музика з грамоф. плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·25 Відчит про Кашубів. 15·45 „Серед книжок", оцінка останніх видавництв. 16·00 Програма для дітей. 16·30 Концерт для молоді. 16·50 Гідрографічний комунікат. 16·55 „З Вількінсом до північного бігуна", вигол. проф. Бурдецький. 17·35 „Про фальшування творів мистецтва", вигол. проф. Вигживальський. 18·00 Концерт солістів. 19·00 Всячина. 19·20 „Еманципація мусулманської жінки", вигол. д-р Махальський. 19·40 Рільничі відомости. 19·55, 20·10 Спортовий комунікат. 20·15 Концерт із Швайцарської Долини у вик. варш. фільгарм. орх. 22·00 „На горизонті". 22·15—22·30 Комунікати. 22·30 Шопенівський концерт у виконанні Л. Робовської. 23·00—24·00 Легка і танкова музика з Варшави.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Замість вінка на домовину дорогого брата бл. п. Бронислава Янова зложили 20 зол. на „Рідну Школу" **Денис і Зенон Петрів.**

Замість вінка на домовину бл. п. дир. Янова Бр. зложили на „Рідну Школу" 20 зол. **Марія Данилевич і Ольга Ямрозікова.**

Музично-вокальний гурток при Музичнім Т-ві ім. М. Лисенка в Коломиї починає з днем 7-го серпня 1931 р. ряд музично-вокальних концертів при участи п. І. Павлюка, тенора опери в Битомі. В програму концертів входять хорові продукції, сольоспіви, скрипкове сольо, (В. Цісик) і тріо (скрипка, чельо і фортепян). Хором проводить п. **Директор Р. Рубінґери.** Намічений порядок концертів: 7. серпня, пятниця — Яблонів; 8. серпня, субота — Косів; 9. серпня, неділя — Заболотів; 10. серпня, понеділок — Снятин; 11. серпня, вівторок — Городенка; 12. серпня, середа — Заліщики; 15. серпня, субота — Делятин; 16. серпня, неділя — Яремче; 17. серпня, понеділок — Микуличин; 18. серпня, вівторок — Ворохта; 19. серпня, середа — Ворохта; 20. серпня, четвер — Яремче

Просимо бувших еленів Муз. Інститута ім. Лисенка в Станиславові повідомити підписаного чи схотілиби взяти участь у ювилейнім концерті, з нагоди 10-ліття істнування Інституту, який відбудеться у другій половині вересня ц. р. **О. Залеський, Станиславів, вул. Зосина воля ч. 92.** 151 1—2

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.